

Јелена Редли. *Да ли је Ваш час неми филм? Развијање вештине говорења у другом/страном језику (на примерима часова српског језика)*, Нови Сад: Филозофски факултет, 2023, 148 стр.

Уџбеник *Да ли је Ваш час неми филм? Развијање вештине говорења у другом/страном језику (на примерима часова српског језика)*, ауторке Јелене Редли, ванредног професора на Одсеку за српски језик и лингвистику на Филозофском факултету у Новом Саду, објављен је 2023. године, у штампаном и електронском облику,¹ у издању Филозофског факултета у Новом Саду, уз финансијску помоћ Центра за српски језик као страни (при Одсеку за српски језик и лингвистику). Бави се развијањем вештине говорења приликом учења страног/другог језика (Л2) помоћу разноврсних, пажљиво осмишљених говорних вежби. Уџбеник је настао на основу ауторкиног богатог, вишегодишњег искуства у настави српског језика као страног и настави српског језика као нематерњег.

Како се у предговору и наводи, садржај уџбеника представља одговоре на основна питања која треба имати на уму приликом планирања и припремања вежби које за циљ имају развијање вештине говорења у учењу Л2 (1. *Шта је фокус вежбе: интеракција, трансакција или нека врста монолога?*, 2. *Како ћу вежбу уобличити?*, 3. *На које фазе ћу вежбу поделити?*, 4. *Каква ће подршка бити потребна ученицима?*, 5. *Који облик рада ћу користити на часу?*, 6. *Који ниво језичког знања очекујем?*, 7. *На који ћу начин и у којој фази дати повратну информацију?*). Уџбеник је намењен, пре свега, студентима који слушају предмет *Говорне компетенције у настави српског као нематерњег и страног језика*, на мастерским академским студијама модула *Српски као нематерњи и страни језик и књижевност* Филозофског факултета у Новом Саду, али и свима који се занимају за наставу (српског) језика као Л2.

Књигу чини шест поглавља: I. *Говорење као језичка вештина* (стр. 4–10), II. *Вештина говорења* (стр. 11–32), III. *Говорне вежбе* (стр. 33–40), IV. *Технике рада на говорним вежбама* (стр. 41–84), V. *Надгледање и евалуација говорења* (стр. 85–102), VI. *Две провокативне теорије о учењу страног језика*

¹ Електронска форма књиге доступна је на порталу Дигиталне библиотеке Филозофског факултета у Новом Саду: <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-829-8>.

(стр. 103–122). Поглавља су устројена системски и прегледно, тако да се у сваком од њих читалац може прво обавестити о теоријским поставкама елементарних јединица из којих је састављена тема, а потом и о њиховој практичној примени. Будући да је реч о уџбенику, као још један вид добре методичке праксе овог наставног материјала, на крају сваког поглавља налазе се питања за понављање и задаци у вези с оним што је у њему обрађено.

У првом поглављу представљена је вештина говорења, најсложенија од четири основне језичке вештине будући да подразумева успешно овладавање свим језичким нивоима. Чест проблем у настави Л2 јесте да се она своди на објашњавање граматичких правила и учење страних речи, што, наравно, није довољно. Да би ученици стекли комуникативну компетенцију, потребно је наставни процес прилагодити том циљу, због чега ауторка инсистира на терминолошком решењу које таквом приступу овој настави одговара – *подучавање језику* уместо *предавање језика*. У овом су поглављу описана и два приступа учењу језика – *когнитивнолингвистички* и *комуникативни*, применом којих се омогућава подучавање језичким вештинама помоћу учења когнитивних процеса асоцијације, претресања идеја, класификовања и сл., као и оспособљавање ученика за стварну комуникацију с осталим говорницима језика који учи.

У другом поглављу саопштава се о основним обележјима традиционалног приступа, али и проблемима који настају његовом применом, од којих је главни немогућност да ученике припреми за интеракцију с изворним говорницима. Комуникативни приступ, с друге стране, подразумева то да наставник охрабрује и иницира комуникацију с ученицима те припрема вежбе које ће мотивисати ученике да комуницирају на Л2 и унапређују своје говорне вештине. На примеру учења перфекта у српском језику указује се на разлике у обради граматичке јединице – применом традиционалног модела (*граматика ради граматике*) часови изгледају тако да су испуњени обиљем граматичких правила, примерима изолованим из контекста те пасивизацијом ученикове улоге, док се применом комуникативног приступа (*граматика ради комуникације*) на индуктиван начин ученицима омогућује да уоче како граматичке јединице функционишу у реалном контексту, а, поред тога, његовом применом доприноси се развоју језичких вештина. У овом поглављу представљене су и говорне стратегије (*употреба минималних одговора*, *препознавање сценарија* и *употреба језичких стратегија*), које су изузетно корисне за ученике, због чега је и неопходно да их наставник подучи овим стратегијама.

У трећем поглављу читалац се упознаје с врстама говорне интеракције (*интерактивни говор*, *дуже говорење* и *симулације разних ситуација, осећања, односа*) те категоријама говорних вежби у настави страних језика (*узвратне, имитативне, интензивне, екстензивне и драмске вежбе*). Свака од вежби је

дефинисана, подељена на поткатогеорије, уколико их има, те поткрепљена примерима примене у пракси. Посебна се пажња посвећује *дриловима*, који спадају у интензивне вежбе, њиховој подели на *имитативне, једноставне супституционе, променљиве супституционе* итд. и примени, те врстама драмских вежби – *драматизацији, стимулацији и игри по улогама*, тј. њиховим главним карактеристикама и општим смерницама за примену на часовима. У овом се поглављу наглашава потреба за стварањем сврсисходних и разноврсних вежби, те се препоручује њихово интегрисање у часове, а не издавање у посебне лекције.

Четврто поглавље је посвећено дефинисању *језичког инпута, контролисаног аутпута и аутентичаног аутпута*, јер се комбиновањем вежби заснованих на овим процесима остварује приступ којим се постиже развијање комуникативне компетенције ученика. Представљени су различити типови вежби које се могу применити у оквиру контролисаног аутпута – *вежбе с информацијском празнином и мозаичке вежбе*, те вежбе аутентичног аутпута, од којих су најтипичније *игра по улогама и дискусија*. Поред дефиниција и описа примене различитих вежби у настави, читалац, као илустрацију сваке од описаних вежби, наилази на значајан број примера из наставне праксе, обогачених инструкцијама како дат у вежбу успешно спровести у наставном процесу. Значајан елемент овог поглавља јесте и одељак о проблемима с повећањем интеракције и њиховим потенцијалним решењима. Ометајући фактори, како их ауторка назива, као што су отпор ученика, несигурност, велика одељења, ученици различитих способности, недостатак мотивације и недовољно знање језика – могу се решити учењем процесном језику, семантизацијом нових речи, пружањем помоћи, давањем времена за припрему, стварањем подстицајне атмосфере и сл.

У петом поглављу размотрени су уобичајени проблеми с којима се наставници срећу приликом надгледања говорења, за које ауторка нуди могућа решења и упуте како их премостити. У оквиру овог поглавља пажња се усмерава и на узроке грешака код страних говорника – интерференцију (језички трансфер) и интраференцију (унутарјезичка аналогија) те грешке које су настале као последица наставног метода. Ауторка у вези с последњим типом грешака скреће пажњу на погрешан приступ наставника, тј. тенденцију да ученике преоптерећују граматиком ван контекста и да их превише исправљају, стварајући на тај начин негативну атмосферу на часу. Како би се то избегло, дати су фактори које наставник треба да узме у обзир приликом корекције грешака, као и технике којима може ученицима указати на грешке те им омогућити да их сами уоче и исправе. Имајући на уму да је наставницима оцењивање вештине говорења често изазован посао, ауторка је на крају овог поглавља представила начин на који би се оно могло успешно спровести.

Последње, шесто, поглавље посвећено је двома теоријама које се баве учењем страног језика – *неуролингвистичком програмирању* и *теорији више-струкних интелигенција*. Поменуће теорије детаљно су представљене – описан је њихов настанак и развој, примена у учењу и настави страног језика, а понуђене су и говорне вежбе на примеру часова који се ослањају на једну од ове две теорије. Поглавље се завршава битним закључком: како би олакшали процес учења, мотивисали ученике и наставно окружење учинили смисленијим и пријатнијим, наставници треба да прихвате чињеницу да су ученици различити, те да је стога неопходно примењивати и различите врсте задатака и техника.

С обзиром на циљну групу овог уџбеника и значај владања терминологијом која се користи у настави језика, његов завршни део, посве примерено наведеном, чини регистар термина и појмова, на чије се одреднице, подробно дефинисане, доследно упућује у тексту.

Овај уџбеник представља значајан допринос настави српског као Л2. Његов научни и практични значај превасходно се огледа у томе што нуди принципе савремених теорија о учењу Л2 те методичке поступке и смернице за успешно превазилажење једног од највећих изазова у овој области – развијање говорних компетенција код ученика српског као Л2. Читаоцу је омогућен увид у предности комуникативног приступа, поткрепљене апликацијама као илустративним начином на који се описани принципи могу имплементирати. Наставнике који консултују овај уџбеник његов садржај може мотивисати за примену постојећих задатака, као и за припремање властитих. Поред тога, имајући на уму да и даље, нажалост, немамо довољно наставних материјала српског језика као Л2, овај уџбеник представља снажан темељ за њихово настајање.

Од изузетне важности за (будућег) наставника јесу и практичне информације којима уџбеник обилује, произашле пре свега из ауторкиног вишегодишњег искуства у настави, при чему, пре свега, мислимо на савете за креирање атмосфере на часу, скретање пажње на то о чему све наставник треба да води рачуна како не би проузроковао контраефекат, указивање на потенцијалне проблеме приликом припреме наставног материјала, представљање одговарајућих техника којима се ученицима може указати на грешке и сл.

Мср Горица Мирковић

Одсек за српски језик и лингвистику

Филозофски факултет

Универзитет у Новом Саду

Србија

gorica.mirkovic@ff.uns.ac.rs